

УДК 341.215.2:351.82(477)

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-4-3>

Іляш О.І.

доктор економічних наук, професор,
проректор з наукової та міжнародної діяльності
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний університет фінансів»;
професор кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Блохін П.В.

аспірант
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний університет фінансів»

Ilyash Olha

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Vice Rector for Scientific and International Activity
Private Institution of Higher Education «International University of Finance»;
Professor at the Department of theoretical and applied economics
National Technical University of Ukraine Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Blokhin Pavlo

Postgraduate Student
Private Institution of Higher Education «International University of Finance»

ЕМПІРИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

EMPIRICAL ASSESSMENT OF THE IMPACT OF THE ARMED CONFLICT ON THE STATE OF ECONOMIC SECURITY IN THE TEMPORARILY OCCUPIED DONETSK AND LUHANSK REGIONS

У статті розраховано індикатори економічної безпеки Донецької та Луганської областей та проведено оцінювання впливу збройного конфлікту на стан економічної безпеки тимчасово окупованих Донецької та Луганської областей. Виявлено, що погіршення економічних параметрів розвитку Донецької і Луганської областей після початку воєнних дій на Донбасі значною мірою зумовило зниження рівня економічної безпеки України. Наявність такого впливу підтверджується результатами попарного кореляційного аналізу сили зв'язку між складниками економічної безпеки (темпи зростання індексів складників) Луганської, Донецької областей та України (значення індексів складників). Результати множинної регресії показують високу щільність зв'язку і, відповідно, впливу на економічну безпеку України таких складників економічної безпеки Луганської області, як макроекономічний, продовольчий, інвестиційно-інноваційний, демографічний, та таких складників економічної безпеки Донецької області, як фінансовий, виробничий, зовнішньоекономічний.

Ключові слова: економічна безпека, складники економічної безпеки, економіка окупованих територій, збройний конфлікт, емпіричний аналіз, економіка миробудівництва.

В статье рассчитаны индикаторы экономической безопасности Донецкой и Луганской областей и проведена оценка воздействия вооружённого конфликта на состояние экономической безопасности временно оккупированных Донецкой и Луганской областей. Выявлено, что ухудшение экономических параметров развития Донецкой и Луганской областей после начала военных действий на Донбассе в значительной степени обусловило снижение уровня экономической безопасности Украины. Наличие такого влияния подтверждается результатами парного корреляционного анализа силы связи между составляющими экономической безопасности (темпы роста индексов составляющих) Луганской, Донецкой обла-

стей и Украины (значения индексов составляющих). Результаты множественной регрессии показывают высокую плотность связи и, соответственно, влияния на экономическую безопасность Украины таких составляющих экономической безопасности Луганской области, как макроэкономическая, продовольственная, инвестиционно-инновационная, демографическая, и таких составляющих экономической безопасности Донецкой области, как финансовая, производственная, внешнеэкономическая.

Ключевые слова: экономическая безопасность, составляющие экономической безопасности, экономика оккупированных территорий, вооружённый конфликт, эмпирический анализ, экономика миростроительства.

The article calculated the indicators of economic security of the Donetsk and Luhansk regions and assessed the impact of the armed conflict on the state of economic security in the temporarily occupied Donetsk and Luhansk regions. It is investigated that the deterioration of economic parameters of the development of the Donetsk and Luhansk regions after the outbreak of hostilities in the Donbas, largely caused a decrease in the level of economic security of Ukraine. The presence of such an impact is confirmed by the results of a pair correlation analysis of the communication force between the components of economic security (growth rate of component indices) of Luhansk, Donetsk regions and Ukraine (values of component indices). The results of multiple regression show a high bond density and, accordingly, the impact on Ukraine's economic security of such components of economic security in the Luhansk region, as macroeconomic, food, investment and innovation, demographic and such components of economic security of the Donetsk region as financial, industrial, foreign economic. A comparative calculation of the integral values of economic security of Donetsk, Luhansk regions and Ukraine as a whole was made. The direct positive impact of the level of economic security of the Donetsk and Luhansk regions on the level of economic security of Ukraine was identified, which is further evidence of the significant impact of destabilizing the situation in Donbas on the national economy of the country. Empirically assessed the dependence of Ukraine's economic security components on the economic security components of Luhansk and Donetsk regions, conducted the results of multiple regression of dependence of Ukraine's economic security on the components of economic security of Donetsk and Luhansk regions. The indicators and characteristics of economic security of Donetsk and Luhansk regions, the impact of their economies on the state economic security of the state as a whole were studied. The author's methodology calculated the integral values of economic security of Donetsk and Luhansk regions and it was identified that external hybrid aggression had a greater impact on the deterioration of economic security components.

Keywords: economic security, components of economic security, economy of the occupied territories, armed conflict, empirical analysis, economics of peacebuilding.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Військові дії та зростання гібридних загроз територіальній цілісності та економічній незалежності держави знижують рівень економічного та соціального розвитку та формують низку загроз економічній безпеці держави в умовах світових глобальних викликів. Необхідно визнати, що пошук шляхів попередження ризиків зниження економічної безпеки України актуалізується та водночас ускладнюється воєнною агресією з боку РФ та системним гібридним утручанням. Так, до початку збройного конфлікту на Сході України соціально-економічний розвиток Донецької та Луганської областей характеризувався як високий. Ці регіони забезпечували потужний внесок у ВВП, промислове виробництво, експорт, зайнятість населення, інноваційно-технологічну активність національної економіки України і т. ін. Відповідно, значимим був вплив їхніх регіональних економік на стан економічної безпеки держави, а коливання в той чи інший бік одразу позначалися на інтегральних індексах та значеннях субіндексів безпеки.

Для збереження економічного потенціалу країни і якнайшвидшого повернення окупованих територій необхідним складником політики у напрямі забезпечення економічної безпеки має стати якісний моніторинг індикаторів соціально-економічного розвитку окупованих територій у рамках політики миробудівництва, яка спрямована не лише на локалізацію конфлікту, а й на відновлення промисловості та інф-

раструктури Донецької та Луганської областей, залучення міжнародних донорів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Виходячи з усієї багатогранності та складності проблеми дослідження економічної безпеки Донецької та Луганської областей, ураховуючи відсутність досліджень із питань економіки миробудівництва, а також необхідність продовження науково-прикладних розробок щодо протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам економічній безпеці України в умовах гібридної війни з Росією, наукові пошуки у цьому напрямі є вкрай актуальними.

У процесі дослідження використовувалися праці як вітчизняних, так зарубіжних учених, періодичні видання, офіційні Інтернет-ресурси, статистичні матеріали Державної служби статистики України та авторські дослідження та розрахунки. Серед зарубіжних досліджень проблематики економічної безпеки держави слід виділити наукові праці таких учених, як: М. Айшервуд, П. Кольєр, Й. Галтунг, Д. Браунер, А. Роух, М. Геник, Б. Такас, Р. Нолан та ін. Вагомою теоретичною базою державної політики забезпечення економічної безпеки держави у розрізі її окремих складників стали результати досліджень вітчизняних науковців, серед яких: О. Власюк, З. Варналій, Т. Васильців, В. Горбулін, Я. Жаліло, Р. Лупак, О. Ляшенко, Є. Магда, А. Мокій та ін. Разом із тим, незважаючи на значну наукову дискусію у цій площині, економічні дослідження економічної безпеки держави та її регіонів є затребуваними та своєчасними.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Означені фундаментальні дослідження фокусуються переважно на окремих ключових проблемах формування і забезпечення економічної безпеки держави, тоді як оцінювання загроз зниження макроекономічної, демографічної, соціальної, продовольчої та інших складників економічної безпеки на окупованих територіях Донецької та Луганської областей в умовах наростання гібридних ризиків потребують послідовних та неперервних наукових пошуків.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою наукового дослідження є інтегральне оцінювання впливу збройного конфлікту на стан економічної безпеки тимчасово окупованих Донецької та Луганської областей, а також емпіричне оцінювання впливу індикаторів економічної безпеки Донецької та Луганської областей у розрізі макроекономічного, фінансового, зовнішньоекономічного, інвестиційно-інноваційного, виробничого та інших складників на стан економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах гібридного воєнного конфлікту на Сході України ситуація істотно змінилася. Оскільки частина регіонів держави знаходиться на окупованих територіях, які не підконтрольні державі, відповідно, економіка цих регіонів тимчасово не враховується [9]. У зв'язку з тим, що більша частина працездатного населення покинула Донбас, суттєво скоротився обсяг підприємницької активності та господарської діяльності. І не менш важливим аспектом є втрата коопераційних зв'язків, як міжрегіональних, так і внутрішньорегіональних.

Обставини, які перераховані, та сукупність інших чинників погіршили соціально-економічний розвиток Луганської та Донецької областей. Послаблення ж економічної безпеки якоїсь з областей спричиняє послаблення економіки безпеки держави у цілому [1]. Щоб підтвердити цю гіпотезу, у 2010–2019 рр. був проведений аналіз впливу збройного конфлікту на стан економічної безпеки тимчасово окупованих Донецької та Луганської областей. Щоб це зробити, відповідно до офіційних методик обчислень, було підібрано індикатори за основними складниками безпеки [2].

За граничні значення було вибрано середні значення індикаторів за регіонами України, а визначення коефіцієнтів вагомості індикаторів та складників безпеки здійснювалося з використанням методу головних компонентів.

Так, у табл. 1 наведено інтегральні значення економічної безпеки України та інтегральні значення її субіндексів у 2010–2019 рр. Як можемо стверджувати, негативний вплив збройного конфлікту на Сході країни (особливо у період його активної фази) на економічну безпеку України видимий неозброєним оком. Так, у 2014–2015 рр. значення інтегрального індексу були найнижчими за весь аналізований період (0,45 та 0,44 відповідно). Із 2016 р. почалося певне підвищення рівня безпеки, що триває й донині. Утім, рівень економічної безпеки все ще низький – 0,5 станом на 2019 р.

З-поміж складників економічної безпеки спад у 2014–2015 рр. став характерним для макроекономічної, фінансової, соціальної, демографічної та виробничої компонент. Це дає підстави для попереднього висновку про тісний зв'язок і безпосередньо вплив воєнної та гібридної агресії на погіршення економічної безпеки України [4].

Для уможливлення кількісної оцінки впливу на економічну безпеку України здійснено обчислення показників економічної безпеки Донецької та Луганської областей. У табл. 2 наведено інтегральні значення стану економічної безпеки Донецької області та інтегральні значення її субіндексів, а в табл. 3 – відповідні показники для Луганської області.

Таким чином, встановлено та емпірично доведено, що після настання збройного конфлікту рівень економічної безпеки що Донецької, що Луганської областей знизився [10]. Так, для Донецької області інтегральний індекс за 2010–2019 рр. зменшився на 0,14.

При цьому знизилися також інтегральні значення таких субіндексів, як макроекономічний (0,39), фінансовий (0,33), інвестиційно-інноваційний (0,27), соціальний (0,26), демографічний (0,05) та зовнішньоекономічний (0,01) складники безпеки.

Інтегральний індекс економічної безпеки Луганської області за 2010–2019 рр. знизився на 0,25. Спад характерний для макроекономічного (0,47),

Таблиця 1

Інтегральні значення економічної безпеки України та її складників у 2010–2019 рр.

Складники	Роки									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Макроекономічний	0,38	0,48	0,38	0,39	0,33	0,31	0,36	0,34	0,41	0,44
Фінансовий	0,44	0,47	0,46	0,50	0,36	0,35	0,38	0,40	0,43	0,46
Зовнішньоекономічний	0,41	0,36	0,29	0,35	0,35	0,37	0,40	0,40	0,40	0,43
Інвестиційно-інноваційний	0,35	0,36	0,37	0,35	0,30	0,35	0,30	0,33	0,30	0,29
Енергетичний	0,35	0,32	0,34	0,39	0,47	0,45	0,58	0,54	0,54	0,53
Соціальний	0,57	0,59	0,64	0,62	0,57	0,55	0,56	0,59	0,56	0,54
Демографічний	0,47	0,56	0,45	0,46	0,45	0,43	0,46	0,40	0,41	0,41
Продовольчий	0,90	0,92	0,93	0,86	0,94	0,92	0,92	0,91	0,90	0,91
Виробничий	0,50	0,55	0,49	0,49	0,51	0,47	0,57	0,58	0,60	0,59
Інтегральний індекс	0,47	0,50	0,47	0,48	0,45	0,44	0,48	0,48	0,49	0,50

Джерело: власні розрахунки авторів на основі [3]

Таблиця 2

Інтегральні значення економічної безпеки Донецької області та її складників у 2010–2019 рр.

Складники	Роки										2019/ 2010, +/-
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Макроекономічний	0,98	0,99	0,97	0,98	0,76	0,59	0,61	0,61	0,59	0,59	-0,39
Фінансовий	0,96	0,95	0,95	0,95	0,89	0,83	0,84	0,84	0,59	0,63	-0,33
Зовнішньоекономічний	1,00	1,00	1,00	1,00	0,99	1,00	1,00	0,76	0,81	0,99	-0,01
Інвестиційно-інноваційний	0,71	0,79	0,79	0,79	0,52	0,47	0,33	0,34	0,35	0,44	-0,27
Енергетичний	0,29	0,15	0,30	0,31	0,46	0,43	0,45	0,44	0,44	0,45	+0,16
Соціальний	0,92	0,93	0,93	0,96	0,69	0,69	0,65	0,64	0,66	0,66	-0,26
Демографічний	0,94	0,93	0,94	0,94	0,94	0,93	0,92	0,91	0,92	0,89	-0,05
Продовольчий	0,97	0,99	0,99	0,99	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,98	+0,01
Виробничий	0,96	0,98	0,97	0,99	0,82	0,79	0,98	0,95	0,98	0,99	+0,03
Інтегральний індекс	0,76	0,71	0,78	0,78	0,69	0,64	0,63	0,59	0,58	0,62	-0,14

Джерело: власні розрахунки авторів на основі [2; 3; 6–8]

Таблиця 3

Інтегральні значення економічної безпеки Луганської області та її складників у 2010–2019 рр.

Складники	Роки										2019/ 2010, +/-
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Макроекономічний	0,93	0,94	0,93	0,93	0,61	0,46	0,46	0,48	0,47	0,46	-0,47
Фінансовий	0,91	0,87	0,84	0,26	0,84	0,83	0,55	0,17	0,40	0,47	-0,44
Зовнішньоекономічний	1,00	1,00	1,00	1,00	0,88	0,78	0,91	0,51	0,55	0,59	-0,41
Інвестиційно-інноваційний	0,66	0,65	0,63	0,67	0,35	0,33	0,35	0,21	0,21	0,25	-0,41
Енергетичний	0,46	0,26	0,43	0,46	0,49	0,67	0,56	0,74	0,78	0,78	+0,32
Соціальний	0,94	0,94	0,94	0,92	0,62	0,56	0,55	0,55	0,57	0,53	-0,41
Демографічний	0,92	0,92	0,94	0,93	0,96	0,95	0,94	0,95	0,95	0,94	+0,02
Продовольчий	0,98	0,99	1,0	0,99	0,99	0,85	0,87	0,89	1,0	0,96	-0,02
Виробничий	0,71	0,96	0,96	0,96	0,76	0,58	0,94	0,85	0,89	0,96	+0,25
Інтегральний індекс	0,81	0,75	0,79	0,74	0,65	0,61	0,61	0,49	0,55	0,56	-0,25

Джерело: власні розрахунки авторів на основі [2; 3; 6–8]

фінансового (0,44), зовнішньоекономічного (0,41), інвестиційно-інноваційного (0,41), соціального (0,41) та продовольчого (0,02) складників безпеки.

Відповідно, можна констатувати, що зниження рівня економічної безпеки для Луганської області було відчутнішим, аніж спад аналогічних показників для Донецької області (рис. 1). Окрім того, найбільшою мірою провалилися саме економічні компоненти безпеки [11].

Примітно, що в 2010–2011 рр. рівень економічної безпеки Луганської області був вищим, аніж для Донецької області. Утім, починаючи з 2012 р. стан безпеки регіону почав погіршуватися, причому швидшими темпами, ніж Донецької області. Найбільш критичним став 2017 р., коли рівень економічної безпеки Луганської області становив 0,49. У 2018–2019 рр. почалося певне поліпшення економічної безпеки Донбасу, щоправда, це характерно й для економіки України загалом [12].

У процесі проведення розрахунків один з етапів методики стосувався обчислення вагових коефіцієнтів індикаторів та вагових коефіцієнтів субіндексів економічної безпеки. Ці результати мають достатньо високе прикладне значення, оскільки дають змогу

ідентифікувати компоненти безпеки з вищим рівнем впливу на узагальнюючий показник, та навпаки. Щодо Луганської області, то з інформації, наведеної на рис. 2, можна констатувати, що найбільшою мірою позначаються на економічній безпеці регіону зміни в таких її структурних складниках, як інвестиційно-інноваційний (рівень впливу – 14,4%), макроекономічний (14,3%) та соціальний (14,2%).

Звертаємо увагу, що ідентифіковано дуже низький вплив виробничого складника – лише на рівні 2,8%. Порівняно нижчим є також вплив продовольчої безпеки – 8,5%. Утім, це не означає, що цим складникам потрібно приділяти меншу увагу. У даному часовому періоді їхній вплив був нижчим, проте ситуація у найближчій перспективі може змінитися. Це по-перше. По-друге, отримані результати вкотре підтверджують більш суттєвий вплив чинника війни на послаблення саме економічного потенціалу та безпеки України порівняно, до прикладу, із соціальною та гуманітарною сферами [13].

Щодо вагомості структурних складників економічної безпеки Донецької області (рис. 3), то певною мірою простежується схожість ситуації: чи не найвищим є вплив макроекономічного (15,0%), соціально-

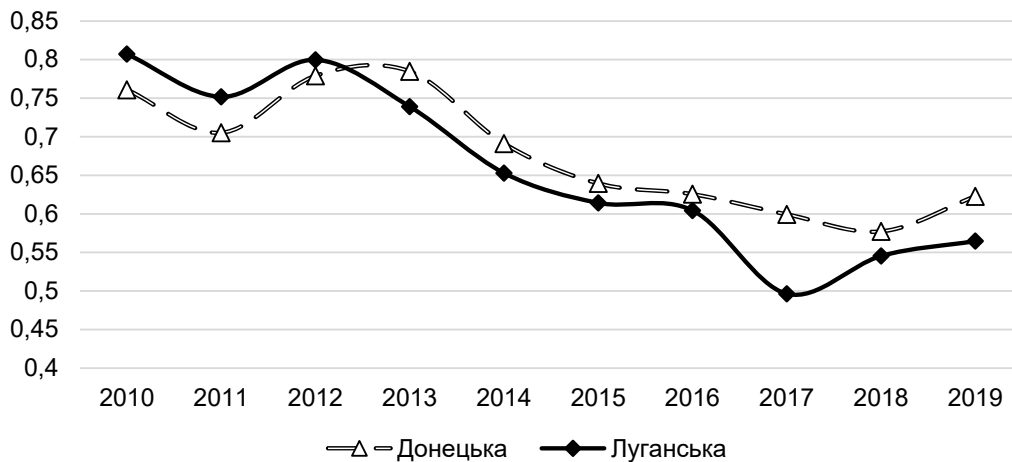


Рис. 1. Інтегральні значення економічної безпеки Донецької та Луганської областей у 2010–2019 рр.

Джерело: розроблено авторами

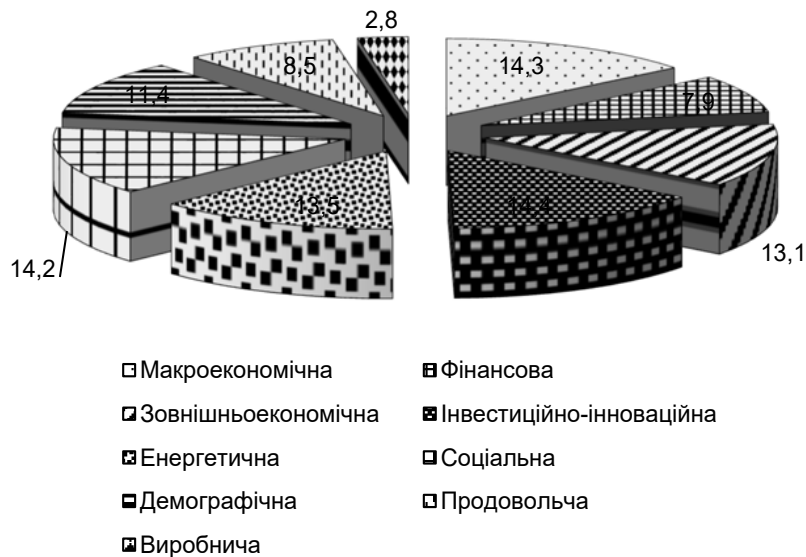


Рис. 2. Вагові коефіцієнти складників економічної безпеки Луганської області, зважені значення за 2010–2019 рр.

Джерело: розроблено авторами

го (14,9%), інвестиційно-інноваційного (14,9%), енергетичного (13,2%) складників безпеки.

Приблизно на однаковому рівні перебували вагомості демографічної, продовольчої та виробничої компонент. Натомість ідентифіковано розбіжності у фінансовому та зовнішньоекономічному складниках безпеки. Якщо у Донецькій області вплив фінансової безпеки значно вищий, аніж для Луганської області, то ситуація із зовнішньоекономічною компонентою безпеки зворотна.

Із метою оцінювання сили зв'язку між складниками економічної безпеки Донецької та Луганської областей та складниками економічної безпеки України проведено кореляційний аналіз, результати якого (включно зі значеннями коефіцієнтів, які підтверджують статистичну значимість одержаних даних) наведено в табл. 4 [5].

Отже, вплив із боку економіки Донецької області істотніший та має вищий рівень імовірності. Зокрема, відповідний коефіцієнт кореляції становив 0,58 (відповідна залежність для економіки Луганської облас-

ті становила 0,29). Коефіцієнт детермінації зв'язку становив 0,33, що вважається достатньо високим значенням не лише під час аналізування щільності зв'язку, а й під час прогнозування впливу чинників між собою.

З-поміж структурних компонент економічної безпеки ідентифіковано наявність прямого зв'язку між складниками макроекономічної, фінансової, зовнішньоекономічної, виробничої та демографічної безпеки для Луганської області та макроекономічної, зовнішньоекономічної, енергетичної, продовольчої і виробничої безпеки для Донецької області [6].

Найбільш статистично значимим виявився зв'язок між енергетичною безпекою Донецької області та енергетичною безпекою України. Ймовірність такого зв'язку становить 54%. Помітним вважається й зв'язок між соціальними складниками безпеки Луганської області та України (за ймовірності у 57%).

Також виявлено помітний зв'язок за складниками інвестиційно-інноваційної та енергетичної безпеки Луганської області й України. Утім, напрям такого

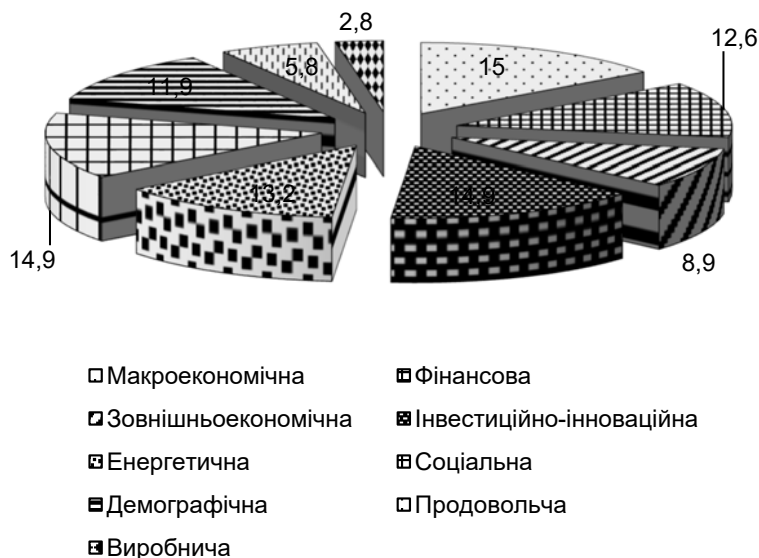


Рис. 3. Вагові коефіцієнти складників економічної безпеки Донецької області, зважені значення за 2010–2019 рр.
Джерело: розроблено авторами

Таблиця 4

Результати дослідження сили зв'язку між складниками економічної безпеки Луганської, Донецької областей та України, 2014–2019 рр.

Складники економічної безпеки	Показники							
	Луганська область				Донецька область			
	r	R ²	t-test	p-level	r	R ²	t-test	p-level
Макроекономічна безпека	0,4226	0,1786	0,9324	0,4039	0,4329	0,1874	0,9606	0,3912
Фінансова безпека	0,3984	0,1587	0,8687	0,4340	-0,1162	0,0135	-0,2339	0,8265
Зовнішньоекономічна безпека	0,1474	0,0217	0,2981	0,7804	0,3398	0,1155	0,7226	0,5099
Інвестиційно-інноваційна безпека	-0,6485	0,4206	-1,7040	0,1636	-0,2684	0,0720	-0,5572	0,6071
Енергетична безпека	-0,5421	0,2939	-1,2902	0,2665	0,7376	0,5441	2,1848	0,0942
Соціальна безпека	0,5700	0,5700	0,5700	0,5700	-0,0789	0,0062	-0,1582	0,8819
Демографічна безпека	-0,1356	0,0184	-0,2737	0,7979	-0,0578	0,0033	-0,1157	0,9135
Продовольча безпека	-0,3932	0,1546	-0,8552	0,4406	0,2390	0,0571	0,4924	0,6483
Виробнича безпека	0,4326	0,1872	0,9597	0,3915	0,3164	0,1001	0,6671	0,5412
Економічна безпека (інтегральний показник)	0,2967	0,0880	0,6214	0,5680	0,5782	0,3344	1,4175	0,2293

Примітка: курсивом виділено помірний зв'язок, жирним шрифтом – помітний зв'язок; курсивом і жирним – сильний зв'язок за шкалою Чеддока.

r – коефіцієнт кореляції; R² – коефіцієнт детермінації; t-test – критерій Ст'юдента; p-level – ймовірність помилки.

Джерело: власні розрахунки авторів

зв'язку обернений. Реверсний зв'язок також виявлено за демографічною і продовольчою безпекою Луганської області та України, а також фінансовою, інвестиційно-інноваційною, соціальною та демографічною безпекою Донецької області та України.

Такі припущення, зокрема, підтвердилися після побудови рівнянь попарної регресії між складниками безпеки Донецької і Луганської областей та України. Так, у табл. 5 наведено лише ті рівняння регресії, значення коефіцієнтів достовірності яких прийнятні й які можуть використовуватися у цілях прогнозування впливу зміни значень одних факторів на інші.

Таким чином було відсіяно низку складників. Відповідно, залишилися рівняння регресії економічної безпеки Луганської області та України, економічної

безпеки Донецької області та України, макроекономічної безпеки Донецької області та України, фінансової безпеки Луганської області та України, інвестиційно-інноваційної безпеки Луганської області та України, енергетичної безпеки двох областей та України, соціальної безпеки Луганської області та України [14].

Усе ще з від'ємними коефіцієнтами регресії залишилися рівняння залежності інвестиційно-інноваційної та енергетичної безпеки Луганської області та України. Утім, така ситуація пояснюється критично швидкими і високими темпами погіршення ситуації за вказаними складниками економічної безпеки в Луганській області на тлі суттєво нижчої динаміки погіршення значень відповідних складників в Україні у цілому. Окрім того, за 2014–2019 рр. високою мірою

**Емпіричні оцінки залежності складників економічної безпеки України
від складників економічної безпеки Луганської і Донецької областей, 2014–2019 рр.**

Складники економічної безпеки	Рівняння регресії	
	Луганська	Донецька
Макроекономічний		$MS_t^{ua} = 0.118 + (0.256) MS_t^d$ $R^2 = 0.187 \quad DW = 0.845$
Фінансовий	$FS_t^{ua} = 0.370 + (0.028^*) FS_t^l$ $R^2 = 0.159 \quad DW = 0.83$	
Інвестиційно-інноваційний	$IIS_t^{ua} = 0.384 - (0.044^*) IIS_t^l$ $R^2 = 0.421 \quad DW = 2.406$	
Енергетичний	$ES_t^{ua} = 0.667 - (0.105^*) ES_t^l$ $R^2 = 0.294 \quad DW = 0.764$	$ES_t^{ua} = -0.432 + (0.437^{**}) ES_t^d$ $R^2 = 0.544 \quad DW = 0.927$
Соціальний	$SS_t^{ua} = 0.336 + (0.123^{**}) SS_t^l$ $R^2 = 0.457 \quad DW = 2.467$	
Економічна безпека (інтегральний показник)	$IntES_t^{ua} = 0.401 + (0.117^{**}) IntES_t^l$ $R^2 = 0.088 \quad DW = 0.744$	$IntES_t^{ua} = 0.221 + (0.181) IntES_t^d$ $R^2 = 0.334 \quad DW = 0.700$

Примітка: FS_t^l і FS_t^{ua} – рівень фінансової безпеки Луганської області та України у t-період часу відповідно; SS_t^l і SS_t^{ua} – рівень соціальної безпеки Луганської області та України у t-період часу відповідно; ES_t^l , ES_t^d , ES_t^{ua} – рівень енергетичної безпеки Луганської, Донецької областей та України у t-період часу відповідно; IIS_t^l , IIS_t^{ua} – рівень інвестиційно-інноваційної безпеки Луганської області та України у t-період часу відповідно; $IntES_t^l$, $IntES_t^d$, $IntES_t^{ua}$ – рівень економічної безпеки Луганської, Донецької областей та України у t-період часу відповідно.

Джерело: власні розрахунки авторів на основі даних у програмному забезпеченні EVIEWS [11]

послабився вплив економіки Луганщини на економіку України саме за вказаними характеристиками, що й викривило напрям зв'язку. На нашу думку, моделі за цими двома складниками безпеки потрібно відхилити та не враховувати під час здійснення прогнозування впливу зміни економічної безпеки Донбасу на економічну безпеку України [5].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження засвідчило, що рівень економічної безпеки Донецької та Луганської областей до початку війни на Донбасі був високим та значною мірою перевищував середньодержавне значення.

Розрахунок інтегральних значень економічної безпеки (та її макроекономічного, фінансового, зовнішньоекономічного, інвестиційно-інноваційного, енергетичного, соціального, демографічного, продовольчого та виробничого складників) Донецької та Луганської областей у 2010–2019 рр. із використанням авторської методики дав змогу ідентифіку-

вати суттєве зниження рівня економічної безпеки аналізованих регіонів, що за часом збіглося з активною фазою збройного конфлікту на Сході країни (2014–2015 рр.) та тривало до 2017 р., після якого почалося певне поліпшення ситуації. Отже, можемо констатувати наявність достатньо сильного зв'язку між безпосередньо економічними складниками безпеки Донецької області та економічної безпеки України.

Окрім того, можна стверджувати, що зовнішня гібридна агресія більшою мірою позначилася на погіршенні економічних компонент безпеки, зокрема макроекономічної, інвестиційно-інноваційної, енергетичної та соціальної. Вторгнення з боку РФ мало не лише воєнне підґрунтя, а й значною мірою гібридно-економічне.

Подальші наукові дослідження стосуватимуться продовження моніторингу гібридних ризиків збройного конфлікту на Сході України та пошуку механізмів зниження економічних загроз національній безпеці.

Бібліографічний список:

1. Іляш О.І., Блохін П.В. Становлення економіки миробудівництва у системі економічної безпеки держави. *Проблеми економіки*. 2019. № 2. С. 45–52, DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-2-45-52> (дата звернення: 02.06.2021).
2. Інтернет-ресурс Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 26.05.2021).
3. Офіційний вебсайт Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://mtot.gov.ua/> (дата звернення: 28.05.2021).
4. Іляш О.І., Клепцова Б.Ю., Чергава К.Ю. Інвестиційно-інноваційна активність малих підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.3. С. 139–142.
5. Регіони України : статистичний збірник. Ч. 1. Київ : Державна служба статистики, 2019, 276 с.
6. Регіони України : статистичний збірник. Ч. 2. Київ, 2019, 640 с.
7. Державна служба статистики України. Статистичний збірник видання 2019 року. Ч. 1. Київ : Регіони України, 2020, 276 с.
8. Аудит економіки України 2030. Кабінет Міністрів України. URL: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-audit.pdf> (дата звернення: 02.06.2021).
9. Taksás B. Role of peacebuilding in context of economic security. URL: https://www.unob.cz/eam/Documents/Archiv/EaM_2_2015/Taksas.pdf (дата звернення: 01.06.2021).
10. Жаліло Я.А. До формування категоріального апарату науки про економічну безпеку. *Стратегічна панорама*. 2004. № 3. С. 12–16.
11. Варналій З.С., Буркальцева Д.Д., Саєнко О.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : монографія. Київ : Знання України, 2011. С. 299.
12. Власюк О.С. Економічна безпека України в умовах ринкових трансформацій та антикризового регулювання. Київ : Акад. фін. управління, 2011. 474 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=453&num=5 (дата звернення: 02.06.2021).
13. Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Волошин В.І. Стратегічні імперативи державної політики протидії гібридним загрозам та забезпечення економічної безпеки України. *Економіка України*. 2021. № 2(711). С. 32–51. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.02.032>. (дата звернення: 01.06.2021).
14. Оценка структурных составляющих инвестиционного и инновационного обеспечения экономической безопасности по основным видам экономической деятельности / О.И. Иляш и др. *Журнал экономики, культуры и общества*. 2021. № 63. С. 1–21. DOI: <https://doi.org/10.26650/JECS2020-0038> (дата звернення: 02.06.2021).

References:

1. Ilyash O.I., Blokhin P.V. (2019) Stanovlennia ekonomiky myrobudivnytstva u systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy. *Problemy ekonomiky*, vol. 2, pp. 45–52, DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-2-45-52> (accessed 02 June 2021).
2. Internet resource of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2021). Available at: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (accessed 26 May 2021).
3. The official site Ministerstva z pytan' reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorij Ukrainy (2021). Available at: <https://mtot.gov.ua> (accessed 28 May 2021).
4. Iliash O.I., Kleptsova B.Yu., Chervava K.Yu. (2009) Investytsiino-innovatsiina aktyvnist malykh pidpriemstv. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 19.3, p. 139–142.
5. Statystychnyj zbirnyk. Rehiony Ukrainy, (2019), Ch. 1. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky, Kyiv, p. 276.
6. Statystychnyj zbirnyk. Rehiony Ukrainy (2019) Ch. 2. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky. Kyiv, p. 640.
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020) Statystychnyi zbirnyk vydannia 2019 roku. Ch. 1. Kyiv: Rehiony Ukrainy, p. 276.
8. Kabinet Ministriv Ukrainy (2021) Audyt ekonomiky Ukrainy 2030. Available at: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-audit.pdf> (accessed 02 June 2021).
9. Taksás B. Role of peacebuilding in context of economic security. Available at: https://www.unob.cz/eam/Documents/Archiv/EaM_2_2015/Taksas.pdf (accessed 02 June 2021).
10. Zhalilo Ya. (2004) To the formation of the categorical apparatus of the science of economic security. *Strategic Panorama*, no. 3, pp. 97–104
11. Varnaliy Z., Burkaltseva D., Saenko O. (2011) Economic Security of Ukraine: Problems and Priorities of Strengthening. Kyiv, Znannya Ukrayiny, p. 299
12. Vlasjuk O. (2011) Economic security of Ukraine in the conditions of market transformations and anti-crisis regulation. Kyiv, Academy of Financial Management. Available at: afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=453&num=5 (accessed 02 June 2021)
13. Vasylytsiv T.H., Lupak R.L., Voloshyn V.I. (2021) Stratehichni imperatyvy derzhavnoi polityky protydii hibrydnym zahrozam ta zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy. *Ekonomika Ukrainy*, vol. 2 (711), pp. 32–51, available at: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.02.032> (accessed 01 June 2021)
14. Ilyash O., Lupak R., Dzhadan I., Kolishenko R. (2021) Assessing structural components of investment and innovation provision of economic security in the basic types of economic activity. *Journal of Economy Culture and Society*, vol. 63, pp. 1–21, available at: <https://doi.org/10.26650/JECS2020-0038> (accessed 02 June 2021)